

Telegram cunsumadëures setember/utober 2013

Les sozietês dla ferata mëss rete incé les intardiades porvia de “forza plü alta”

La Curt de Iustizia d'Uniun Europeica che é a Luxemburg à fat fora cun na sentenza che na sozieté dla ferata mëss ti rete, tl caje de intardiades importantes, a sü tlién na pert dl prisc paie por la trassa, incé sce chësta intardiada é gönüda gaujada da evén de “forza plü alta”. Tla Zentrala di Consumadus vëgn odüda chësta sentenza de bun edl.

Aladò dl regolamënt UE à che che é sön le iade le dërt da ciafè zoruch altamo le 25% dl cost dl iade tl caje de na intardiada danter öna y döes ores. Sce la intardiada é majera co döes ores mëss la sozieté rete altamo le 50%.

La sentenza reverda dötes les sozietês dla ferata d'Europa. Les tlausoles metüdes ite tles condiziuns dl sorvise che stlüj fora na retüda ti caji de forza plü alta ne vel nia plü. Chël ô dì por ejempl che incé Trenitalia mëss ajornè sües condiziuns generales dl sorvise. Les regoles vel incé por le trasport local, incé sce che che s'anüza dl sorvise local ciafa dainré zoruch i scioldi, dantadöt ajache al vëgn dant dainré intardiades de passa n'ora y ajache al é n “lim bagatela”: somes de manco co 4 euro ne vëgn nia retüdes.

Aumënt dles tarifes dl scoaciamin

Prestaziuns sotmetüdes a CVA dl 10%

Vigni trëi agn vëgn les tarifes dl scoaciamin ajornades. Mesanamenter é i prisc gnüs alzà dal 2009 incá dl 9%, ater co por ci che reverda le control di föms de desciaria. La tarifa é gönüda adatada al cost real (n'atra manira da mosoré) y é de 38,97 € (cun la CVA laprò) por combustibili licuig o da gas. Por combustibili solig (lëgna, pellets y i.i.) é la tarifa indere de € 48,85. Le dovëi de control di föms de desciaria por implanç a combustibili solig é jü en forza dl 2011 cun les desposiziuns sön les emisciuns di implanç termics. Da d'aiscioða de chësc ann incà ne tómel nia plü le terminn por baratè le scoaciamin, mo al po gnì baratè te vigni momënt. Implü él gnü mudé l'aliquota CVA da apliché: l'Agenzia dles Entrades à tut la dezijiun (cun la resoluziun 15E) da apliché la CVA dl 10%: por les prestaziuns che reverda la revijiun periodica obligatoria, le control dles emisciuns, sciöche incé i laûrs de netija di

implanć de scialdamënt (intervénč de manutenziun ordinara), ma sce istalà te frabicać cun destinaziun abitativa privata.

De plü informazion sot a: www.centroconsumatori.it.

Metede averda ales spam - ona de e-mails cun ghiranza de paiamënt

Ti ultimi dis ti él rové ala Zentrala di Consumadus Europeica (ZCE) de Balsan tröpes segnalaziuns sön e-mails che reverda la ghiranza de paiamënt por produć o sorvisc mai damanà y mai ciafà. Vigni e-mail é atramënter: i miténć é desvalis, le produt é n ater, les ghiranzes de paiamënt se referësc a somes desvalies y mëss gnì paides sön cunc che variëia aladô dl caje. Či che é indere anfat é la strotöra y la sintassa, le fat che degönes dles porsones che à ciafè l'e-mail n'à comanè val' y na injunta tl format zip. Les e-mails s'adressëia normalmënter al utënt fajon referimënt ala misciun e-mail, baia de n "cunt nia paié" y al sta scrit: "al vëgn perié da paié atira" cun n link.

Che che ciafa na te' e-mail dëss la cancelè y ne daurì l'injunta.

Pro la Zentrala di Consumadus Europeica de Balsan (www.euroconsumatori.org) él da ciafè na brosciüra cun consëis sön co cumprè sön internet en segureza.

Imprèsć personai cun curides d'assiguraziun dl debit che romagn

Le signur T. à tut sò ti ultimi 3 agn imprèsć personai desvalis por na soma totala de 25.000 euro. Por vignun de chisc imprèsć àl incé stlüt jö n'assiguraziun por curì le debit che romagn: chëstes assiguraziuns é por paié le debit che romagn tl caje de mort dl benefiziari dl imprëst, zënza aziché che che èrpa. Por stlü jö chëstes assiguraziuns à le signur T. messü dè indicaziuns sön süa sanité. Plü dessigü ti à le signur T. ma ćiarè debota a chëstes anotaziuns scrites a pice – y ajache ara ti jö bun, àl dè dant da ne avëi nia problems de santé. Al s'à desmentié da dè dant che al à da agn problems de presciun alta y che al tolô ite vigni dé medejines. Chësc invern ti àl dè le bot y al é mort; le dotur à scrit sön le zertificat de mort che bonamënter él mort porvia dla presciun alta. I arpadus – la fomena y le möt dl signur T. – vëgn impormò do la mort lassura di imprèsć. Mo ai se sta zënza fistide ajache ai vëgn incé lassura dles assiguraziuns. Porchël ti lasci alsavëi ales compagnies d'assiguraziun che al é mort y dà jö döta la documentaziun dl dotur. Dal'analisa dl caje vëgnel fora che le signur T. à detlarè le falz canche al à stüt jö les assiguraziuns y porchël ne pàieres nia. A chësta moda à la vëdua y le möt messü paié döta la soma che messâ ćiamò gnì retüda. Baldi ne n'é chël dl signur T. nia n caje isolé: al é tröpes families che é te chësta situaziun. Y i caji vëgn vigni mëis deplü.

Nüsc consëis

Liede avisa döt le contrat incé ci che é stampè a pice (o dér pice); no detlarede mai cosses che n'é nia vëi; baiede dagnora cun les porsones de familia di imprèsć tuć sö a na moda che ares sais.

Refodam: Ćiarè da tignì fora le refodam impede nen fà !

Dessot ciafëise n valgûgn consëis por cumprè ite te na manira sostenibla, che vëgn da na scomenciadia di consumadus dla Germania:

- ciarede da ne cumprè nia ordöra y verzöra te tasces de plastica;
- chiride fora incé ti supermarcià le patüc nia fat ia;
- tignide fora i produc cun confeziuns por nia, por ej. chi cun d'ater cartun. Tignide fora i produc che vägn fać ia singolarmënter te de pices porziuns, por ej. patüc duc;
- cumprede dal produtur y tla regiun: pro les venüdes por corespondenxa vägnel incé a s'al dè refodam, ajache le patüc vägn fat ia por la spedizion;
- tolede plülere les confeziuns da ciarié do, nia ma por le patüc da mangé mo incé por le polber da lavè guant, da lavè jö y la jafa;
- chiride fora les bozes da dè zoruch canche i cumpréis lat o boandes;
- la boanda miù marcé y olache al vägn sciuré demez manco ressurses é l'ega de pipa, y tla maiù pert di comuns éra incé bona. L'ega te boza à na gran faziun sön l'ambiënt, incé chëra te restaurant;
- tolede bossi, bozes o termos da adorè danü por mëte ite le patüc da mangé y les boandes;
- sc'i cumpréis mebli o aparać eletrics metede averda a süa dorada. Por se informè sön i punç de forza di produc podëise fà referimënt por ej. a revistes de tests sön i produc;
- baratede fora les patrîs cun aparać da ciarié. Cun chisc vara da sparagné scioldi y ne fà nia refodam problematich;
- les biblioteches é importantiscimes por le sparagn dles ressurses y la sconanza dl ambiënt.

Fotovoltaich: rovà i sostëgns

Bele de messè él gnü arjunt le lim mascimal di sostëgn por la costruziun di implanç fotovoltaics, dà fora tl cheder dl Cuinto Cunt d'Energia (Quinto Conto Energia). Al romagn la possibilidat da trà jö le 50% dala cuta sön le davagn por l'instalaziun di implanç fotovoltaics te ćases che é bele.

Le Cuinto Cunt d'Energia é gnü stlüt ai 6 de messè. Porchël ne vara nia plü da chësta data da dè jö domandes de sostëgn. Le lim de 6,7 miliarg preodu por i sostëgns por le fotovoltaich é gnü arjunt. Chël ô dì che ségn n'él nia plü la possibilidat da podëi s'anuzé de sostëgns por le fotovoltaich por les costruziuns nöies. Por frabicać che é bele indere vara da s'anuzé de na detraziun fiscala por i laûrs de manutenziun y ressanamënt (lege n. 449/1997 art. bis DPR 917-86).

De plü informaziuns é da ciafè sön www.centroconsumatori.it.

Al é pié ia le car sharing: www.carsharing.bz.it

Cun la parora car sharing (dal inglej car "auto" y to share "partì") mìnnon adorè deboriada un o de plü auti. Atramënter co tl caje dl imprëst, pon cun le car sharing adorè n auto incé por n temp cört, ćinamai ma por n valgônes ores.

Car Sharing Südtirol é pié ia a mez setember a Balsan, Maran y Mals (Balsan 12 auti, Maran 6, Malles 3; spo piaràl ia a Porsenù, Bornech y Sterzing).

Do che an s'à scrit ite pon apostè l'auto por telefond, tres n'app o tres le portal internet www.carsharing.bz.it y jì a dô l'auto tla plaza da parchè resservada. L'auto podarà gnì daurì cun le

Südtirol Pass o cun la tessera tliénç. Les tles é tla lada dant. Le paiamënt vëgn fat tres trasferimënt bancar, cherta de credit o sön domanda cun groaria bancara ala fin dl mëis.

I cosc tol ite: la tassa de regiszraziun una tantum (25-40 euro), la tarifa anuala (25 euro), la tarifa orara (danter 5 y 6 euro ia por le dé, 1 euro de net) o la tarifa al dé (danter 29 y 39 euro aladô dl auto le pröm dé, y 25-35 euro por i dis dedô). Implü röiel pormez le cost a chilometer de 0,20 euro.